

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека

Відділ наукової інформації та бібліографії

Серія «Розстріляне відродження»

Незламне слово

*Бібліографічний список літератури
до 130-річчя від дня народження Івана Дніпровського*

Хмельницький
2025

Пропонуємо до уваги користувачів бібліографічний список літератури з серії «Розстріляне відродження». Серія присвячена діячам духовно-культурного та літературно-мистецького покоління 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. в Україні, які створили високохудожні твори у галузі літератури, живопису, музики, театру і які були знищені тоталітарним сталінським режимом.

«Моя душа знаходить розраду у словах, адже вони – не просто літери, а втілення віри у краще завтра».

І. Дніпровський

Іван Дніпровський (справжнє ім'я Іван Данилович Шевченко) – український письменник, драматург і публіцист, представник Розстріляного Відродження. Його творчість поєднує реалістичні мотиви з елементами романтизму, а також відображає суспільно-політичні настрої 1920 – 1930-х років.

Іван Дніпровський (Шевченко) народився 9 березня 1895 року в селі Каланчак Таврійської губернії (нині – смт в Херсонській області), в бідній селянській сім'ї. Батько, колишній солдат-поселенець, став комерсантом, любив вільне життя, перепродував коней на великих ярмарках, був жорстокий по відношенню до дружини і дітей. Мати померла під час операції, хлопчик ріс недоїдаючи, у важких матеріальних умовах. Першими наставниками маленького Дніпровського було подружжя – Тетяна Іванівна і Никифор Данилович Хохулі, а за рахунок благодійної установи, він навчався в Олешківській гімназії (зараз – це м. Цюрупинськ на березі р. Дніпро). Однокласником і другом дитячих років був у нього Микола Куліш – майбутній відомий письменник-драматург. Увійшов у літературу, демобілізувавшись з рядів Червоної Армії разом із А. Головком, П. Панчем, М. Кулішем. Вони будували літературні плани на майбутнє, щиро дружбу пронесли через все своє життя.

1919 року вступив на історико-філологічний факультет Кам'янець-Подільського державного українського університету. Після реорганізації навчального закладу закінчив 1923 року Кам'янець-Подільський інститут народної освіти, був призначений секретарем Кам'янської унії виконавчого комітету, став активним учасником асоціацій молодих письменників. Тоді ж одружився з кам'янчанкою Марією Пилинською. Восени 1923 року виїхав до Харкова. Працював в Управлінні у справах друку, був редактором Державного видавництва України, секретарем журналу «Червоний шлях», членом Спілки пролетарських письменників «Гарт», літературної організації ВАПЛІТЕ.

Учасник I світової та громадянської воєн, Іван Дніпровський у хвилини затишшя писав «Окопні пісні», фронтові нариси. Друкуватися почав 1916 року у фронтовій газеті «Армейский вестник».

Дніпровський відомий як автор новел, повістей та драматичних творів. Його проза зосереджена на темах революції, соціальних змін та людських переживань. Спочатку Іван Дніпровський писав російською мовою, а від 1921 року – українською, дебютувавши в журналі «Буяння» добіркою віршів і поемою «Жовтень». Автор іноді підписувався псевдонімами «Т. Кобзаренко», «Жан», «Сам», «Кожушко», «І. Ш.», але основні його твори були відомі читачеві як твори Івана Дніпровського.

Є автором поем «Донбас» (1922), «Плуг» (1924), п'єси «Любов і дим» (1925), «Яблуневий полон», збірки оповідань і повістей «Заради неї» (1927), «Долина угрів» (1928), «Анатема», «Анабазис», «Андрій Хомут», «Березень», «Яхта «Софія»» (1930), «Балет у Главковерха», «Фаланга» (1931), «Ацельдама», «Дніпро закутий» (1932), збірки творів у 3-х томах (1931 – 1933) та ін.

П'єси Івана Дніпровського – «Любов і дим», «Яблуневий полон», «Шахта «Марія»» – з великим успіхом ставилися на сценах українських театрів. Опублікував набагато менше

творів, ніж створив, тому що кожен рік переписував від руки по кілька разів. Відхід від позицій старого і настання нового – головна тема всієї його творчості. Ідея боротьби за нову людину, нову еру є визначальною в його творах.

В архіві письменника неопублікованими лишилися, зокрема, початок роману «Електра Киммерійська» (1931 – 1932) та драма «Останній главковерх» (1933). Деякі свої твори Іван Дніпровський присвятив Херсону та Дудчанській комуні, Баштанській республіці, боротьбі херсонського революційного підпілля в роки громадянської війни.

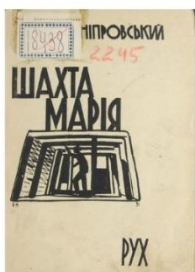
Від політичних репресій Дніпровському пощастило ухилитися, але ім'я письменника на кілька десятиріч зникло з літератури. Одразу після смерті його твори були вилучені з бібліотек і книгосховищ, а історики літератури писали про них з великою обережністю. Крім того, значна частина рукописної спадщини письменника потрапила до фондів спецхорони, бо основним «аргументом» при цьому служила його участь у ВАПЛІТЕ (Вільній академії пролетарської літератури), керівником якої був Микола Хвильовий.

1 грудня 1934 року Івана Дніпровського не стало. Він помер, перебуваючи в Ялті. Похований у Харкові.

Іван Дніпровський – знакова фігура української літератури 1920 – 1930-х років. Його твори, хоча й не стали настільки популярними, як твори деяких його сучасників, залишаються важливими для розуміння тієї епохи. Він був одним із тих, хто намагався знайти баланс між мистецтвом і політикою, але його ім'я, як і багато інших, надовго замовчувалося радянською владою. Сьогодні творчість Дніпровського повертається до українського читача, відкриваючи нові аспекти літературного життя першої половини ХХ століття.

Матеріали взято з ресурсу «Вікіпедія» (https://uk.wikipedia.org/wiki/Дніпровський_Іван_Данилович) та Енциклопедії Сучасної України (Т. 8, С. 42-43).

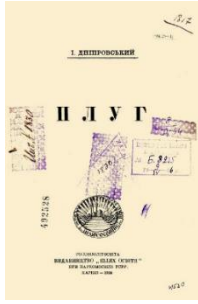
Електронні копії видань творів І. Дніпровського

Шахта Марія [Електронний ресурс] : драма на 4 дії / І. Дніпровський. – Електрон. текст. дані. – Харків : Рух, 1931. – 96 с. – Режим доступу : <https://irbis-nbuv.gov.ua/dlib/item/0003265>. – Назва з титул. екрана. – Дата перегляду: 01.03.2025.

Добридень, Ленін [Електронний ресурс] : [поема] / І. Дніпровський. – Електрон. текст. дані. – Київ : Держвидав України, 1924. – 32 с. – (Жовтнева бібліотека). – Режим доступу : <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/0002582>. – Назва з титул. екрана. – Дата перегляду: 01.03.2025.

Плуг [Електронний ресурс] / І. Дніпровський. – Електрон. текст. дані (1 файл : 25,6 Мб). – Харків : Шлях освіти, 1924 (Харків : ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 2019). – Режим доступу : <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=10980>. – Назва з титул. екрана. – Дата перегляду: 02.03.2025.

Оригінал друкованого документа зберігається в ХДНБ ім. В. Г. Короленка.

Твори І. Дніпровського в фондах ОУНБ

У2
Д54

Яблуневий полон : вибр. твори / І. Дніпровський ; упоряд. М. К. Наєнко. – Київ : Дніпро, 1985. – 359 с.

У2
Д54

Яблуневий полон : вибране / І. Дніпровський. – Київ : Дніпро, 1964. – 302 с.

П771(2014)
63.3(4УКР-4ХМЕ) у 1919 р.] / І. Дніпровський // Русалка Дністровая : літ. краєзн. зб. –
Р88 Вінниця, 2014. – С. 90-228.

Так я жити не можу... : Оповідання // Березіль. – 2000. – № 1-2. – С. 184-186.

Література про І. Дніпровського

А44000
821.161.2.09(477.43)
Г67 Горбатюк В. І. Іван Дніпровський і «місто на скелях» // У слові – назавжди. Поділля в письменницьких долях / В. І. Горбатюк. – Хмельницький, 2019. – С. 55-85.

А44413
016:82.09:922
Ч-74 Дніпровський Іван Данилович // Члени Національної спілки письменників України: Хмельницька область : біобібліогр. довід. / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. облдержадмін., Хмельниц. обл. універс. наук. б-ка ; відп. за вип. К. А. Чабан ; ред. В. В. Маковська ; уклад. О. М. Шеїн. - Хмельницький : Стрихар А. М., 2019. – с. 59-60.

- Б47980
83.3(4УКР)
С17 Дніпровський Іван (Шевченко Іван Данилович) // Самі про себе: Автобіографії українських митців 1920-х років : Біографія (Автобіографія) / упоряд. Р. В. Мовчан. – Київ, 2015. – С. 173-174.
- Б44450
85.334(4УКР)6
У-45 Білик А. Дніпровський І. «Яблуневий полон» // Український театр ХХ століття: антологія вистав / Нац. акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучас. мистецтва. – Київ, 2012. – С. 321-333 : іл. – (Світова театральна культура).
- А38074
83.3(4Укр)6
А92 Атаманчук В. П. Душевне роздвоєння як результат трагедійного конфлікту між особистістю і суспільством («Яблуневий полон» І. Дніпровського) // В. П. Атаманчук. Проблеми трагічного в українській драматургії 1910—1920-х рр. – Кам'янець-Подільський, 2011. - с. 31-42.
- Б4274
83.3(4УКР-4ХМЕ)
Г67 Горбатюк В. Іван Дніпровський у спогадах і документах // В. Горбатюк. З-під трави забуття: Подільські шляхи українських письменників. – Хмельницький, 2011. – с. 64-74.
- М588-2
63.52(45=4УКР)
Е64 Дніпровський Іван (1895 – 1934) // Енциклопедія українознавства. – Київ, 1993. – Т. 2. – С. 539.
- А19340
83.3(2=Укр)
М36 Мацько В. П. Дніпровський Іван (Шевченко Іван Данилович) // Літературне Поділля : довідник і переклади / В. П. Мацько. – Хмельницький, 1991. – С. 24-25.
- М225-2
83
У-45 Крижанівський С. А. Дніпровський Іван Данилович / С. А. Крижанівський, В. П. Мацько // Українська Літературна Енциклопедія / Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 1990. – Т. 2. – С. 75-76.
- А45294
91.9:83.3(4УКР-4ХМЕ)
П35 Дніпровський Іван Данилович // Письменники Хмельниччини : бібліогр. покажч. / Хмельниц. обл. держ. б-ка ім. М. Островського; уклад. С. К. Гуменюк. – Хмельницький, 1989. – С. 64.
- 016:8
У45 Дніпровський Іван Данилович // Українські письменники : біо-бібліогр. сл. / ред. О. І. Білецький та ін.; уклад. О. І. Черкашин та ін. – Київ, 1965. – Т. 4. – С. 409-411.

* * *

Лисенко І. Епістолярна спадщина Івана Дніпровського // Березіль. – 1995. – № 3-4. – С. 166-176.

Барабан Л. Іван Дніпровський : невідомі сторінки // Український театр. – 2005. -№ 4. – с. 28-30.

Скорина Л. «Любов – однині мета моя...» : доля і творчість І. Дніпровського // Українська мова та література. – 1999. – лист. (№ 44). – с. 1-3.

Мовчан Р. Невідомий Іван Дніпровський // Слово і час. – 1995. – № 3. – С. 17-19.

Кузякіна Н. Літературні портрети Івана Дніпровського // Сучасність. – 1992. - № 3. – С. 123-124.

Леонідов К. Йому вклоняються степи // Прапор. – 1970. - № 7. – с. 52-53.

Кузякіна Н. Іван Дніпровський // Українська мова і література в школі. – 1970. - № 3. – с. 78-79.

*Підготувала Лілія Купчинська,
провідний бібліограф відділу наукової
інформації та бібліографії Хмельницької ОУНБ*